

**แนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี***
**The Guidelines for Promoting Healthy Large Size School
under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office**

ณรงค์ธรรม ทองสุขสงเจริญ และวัลลภา เฉลิมวงศ์วาทะ
Narongghamm Thongsuksaengcharoen and Wallapa Chalermvongsavej
มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: narongdhamm@satrinon.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของโรงเรียนสุขภาวะ และ 2) นำเสนอแนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้กลุ่มประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และผู้สนับสนุนการศึกษา จำนวน 210 ท่าน เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 32 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ด้านของโรงเรียนสุขภาวะคือ ผู้เรียนเป็นสุข โรงเรียนเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified})

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ของโรงเรียนสุขภาวะในภาพรวมเท่ากับ 3.29 และ 4.90 ส่วนความต้องการจำเป็นที่มากที่สุดในการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีอยู่ในด้านชุมชนเป็นสุข (PNI_{modified} = 0.597) รองลงมาคือ ด้านครอบครัวเป็นสุข ผู้เรียนเป็นสุข โรงเรียนเป็นสุข และสภาพแวดล้อมเป็นสุข เท่ากับ 0.497, 0.492, 0.483 และ 0.388 ตามลำดับ

*ได้รับบทความ: 7 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 22 กันยายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 22 กันยายน 2566
Received: June 7, 2023; Revised: September 22, 2023; Accepted: September 22, 2023

2. แนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 ท่าน คือ ด้านผู้เรียนเป็นสุขมี 5 แนวทาง ด้านโรงเรียนเป็นสุขมี 6 แนวทาง ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุขมี 6 แนวทาง ด้านครอบครัวเป็นสุขมี 5 แนวทาง และด้านชุมชนเป็นสุขมี 7 แนวทาง รวมทั้งสิ้น 29 แนวทาง

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; แนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะ; โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ

Abstract

The research aimed to study 1) the actual conditions, desirable conditions, of the healthy school needs assessment and 2) the guidelines for promoting of healthy Large Size School under Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office. This study was a mixed method. The population was 210 teachers and educational staffs, using total sampling. The research instrument was 5 rating scale questionnaires include happy student, happy school, happy environment, happy family and happy society. Furthermore, the research information was analyzed using percentage, mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$).

The results of the study showed that:

1. The average of actual conditions and desirable conditions were 3.29 and 4.90 respectively. The highest of $PNI_{modified}$ was happy society ($PNI_{modified} = 0.597$) followed by happy family, happy student, happy school and happy environment with 0.497, 0.492, 0.483 and 0.388 respectively.

2. The guidelines for promoting healthy school was 28 guidelines consist of happy student (5 guidelines), happy school (6 guidelines), happy environment (6 guidelines), happy family (5 guidelines) and happy society (7 guidelines).

Keywords: Need Assessment; the Guidelines for Promoting Healthy School; Nonthaburi's Large Secondary School

1. บทนำ

การส่งเสริมให้เกิดโรงเรียนสุขภาวะเป็นแนวคิดของการบูรณาการการบริหารงานทุกองค์ประกอบทั้งนักเรียน โรงเรียน สภาพแวดล้อม

ครอบครัว และชุมชน มีความจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกของบุคลากรในองค์กร เนื่องจากมนุษย์ที่มีสุขภาพดี มีสติปัญญามีคุณธรรม และมีทักษะที่พร้อมต่อการรับมือต่อความท้าทาย

และเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2560) การให้ความสำคัญในสุขภาวะของบุคลากรทางการศึกษาและส่งเสริมสุขภาวะของนักเรียน จะเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรมีศักยภาพในการทำงาน และสร้างสมดุลของชีวิต ก่อให้เกิดบุคคลที่มีสุขภาพดี มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ โรงเรียนจึงมีหน้าที่สำคัญที่ต้องเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต การพัฒนาให้เกิดโรงเรียนที่มีคุณภาพที่แท้จริง โดยเริ่มจากโรงเรียนโดยการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Development and Management: SBM) ส่งมอบถึงชุมชน และกระจายสู่สังคม โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ หรือความเป็นเจ้าของร่วมกัน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีความรู้ คู่คุณธรรมเพื่อให้มีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม มีความพร้อมทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม มุ่งเน้นให้เยาวชนที่เป็นอนาคตของประเทศชาติมีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะทางร่างกายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะเพื่อการยกระดับการศึกษาอย่างรอบด้านก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมเชิงบวก และการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยมุ่งเน้นสุขภาวะ 5 ด้าน ตามแนวคิดของ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ คือ ผู้เรียนเป็นสุข โรงเรียนเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2561) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2010) ที่กล่าวว่า องค์การสุขภาวะมี 4 ด้านคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางจิตสังคม สุขภาวะในสถานที่ทำงาน และ ชุมชน ในสองแนวคิดนี้ทำให้โรงเรียนมีความจำเป็นที่ต้องสร้างเสริมศักยภาพ และพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรทางการศึกษาที่สามารถบริหารจัดการและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มพฤติกรรมสุขภาพจัดโครงสร้างทางกายภาพ สภาพแวดล้อม และชุมชนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2560)

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขตบึงกาฬ ซึ่งเป็นโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างมีบุคลากรทางการศึกษาประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้สนับสนุนการศึกษารวม 210 ท่าน มีเป้าหมายเป็นองค์กรการเรียนรู้ชั้นในระดับสากล การพัฒนาโรงเรียนให้เกิดคุณภาพรอบด้านทั้งผู้เรียน ครู และชุมชนรอบข้าง การสนับสนุนให้เกิดโรงเรียนสุขภาวะจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาโรงเรียน การเสาะหาแนวทางโรงเรียนสุขภาวะจึงเหมาะสมต่อการพัฒนาการศึกษาทั้ง 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เรียนเป็นสุข โรงเรียนเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

ส่งเสริมสุขภาวะทั้ง ด้านกาย ใจ สังคม และปัญญา เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของการพัฒนา

ผู้วิจัยเห็นคุณค่าของการส่งเสริมถึงสุขภาวะในโรงเรียน ที่สอดคล้องกับหลักของโรงเรียนสุขภาวะ 5 ด้าน (สสส.) คือ ผู้เรียนเป็นสุข โรงเรียนเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข ซึ่งประเมินจากสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของโรงเรียนสุขภาวะโดยมุ่งหวังที่จะศึกษาสุขภาวะในโรงเรียน และนำเสนอแนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในจังหวัดนนทบุรี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

2. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสาน แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

มีกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และผู้สนับสนุนการศึกษา จำนวน 210 ท่าน เลือกโดยใช้กลุ่มประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 ท่าน โดยต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาโท หรือเทียบเท่า และอยู่ในตำแหน่งหัวหน้างานไม่ต่ำกว่า 2 ปี ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 2 ท่าน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 2 ท่าน และหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษา 1 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ลักษณะคำถามปลายปิด 5 ระดับ จำนวน 32 ข้อ วิเคราะห์ค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) มากกว่า 0.5 มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient: α) ด้วยการทดลองใช้กับบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย 30 ชุด (Try out) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.884

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถามข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของโรงเรียนสุขภาวะโดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และแปลข้อมูลในรูปของ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความถี่ (PNI_{modified}) ในการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี เพื่อประปรยยุค และนำเสนอแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะในโรงเรียน โดยการสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 ท่าน โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และกำหนดประเด็นคำถามในเครื่องมือจากการจัดลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรกของแต่ละด้านของโรงเรียนสุขภาวะ

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติขั้นพื้นฐานจากแบบสอบถามข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพพึงประสงค์ของโรงเรียนสุขภาวะ ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) โดยการจัดลำดับความต้องการสูงสุด 3 อันดับแรกเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลข้อมูลหลัก 5 ท่าน เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะที่

วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) เพื่อตีความข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Thematic analysis) แล้วจึงนำเสนอแนวทางทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

4. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยวิธี Modified Priority Index (PNI_{modified}) ภาพรวมพบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 0.18) และสภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.90$, S.D. = 0.01) ส่วนความต้องการจำเป็นสูงสุดในด้านชุมชนเป็นสุข ที่ 0.597 รองลงมาคือ ด้านครอบครัวเป็นสุข ผู้เรียนเป็นสุข โรงเรียนเป็นสุข และสภาพแวดล้อมเป็นสุข เท่ากับ 0.497, 0.492, 0.483 และ 0.388 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี (N = 210)

องค์ประกอบของ โรงเรียนสุขภาวะ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ค่า PNI _{modified}	ลำดับ ที่
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
ผู้เรียนเป็นสุข	3.26	0.21	ปานกลาง	4.87	0.11	มากที่สุด	0.492	3
โรงเรียนเป็นสุข	3.31	0.17	ปานกลาง	4.99	0.02	มากที่สุด	0.483	4
สภาพแวดล้อมเป็นสุข	3.55	0.35	มาก	4.88	0.06	มากที่สุด	0.388	5
ครอบครัวเป็นสุข	3.27	0.16	ปานกลาง	4.88	0.09	มากที่สุด	0.497	2
ชุมชนเป็นสุข	3.04	0.16	ปานกลาง	4.84	0.06	มากที่สุด	0.597	1
รวม	3.29	0.18	ปานกลาง	4.90	0.01	มากที่สุด	-	-

จากการตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันในภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันรายด้านพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุขมีสภาพปัจจุบันสูงสุดที่ 3.55 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านผู้เรียนเป็นสุข โรงเรียนเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนการพิจารณาระดับของสภาพพึงประสงค์ขององค์ประกอบของโรงเรียนสุขภาวะรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่า 4.80 ขึ้นไปทุกด้าน และมีระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับความคิดเห็นของสภาพปัจจุบันทุกด้าน

การพิจารณาระดับความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัศึกษานนทบุรีตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คนมีค่า PIN_{modified} อยู่ระหว่าง 0.388-0.597 โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือชุมชนเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข ผู้เรียนเป็นสุข โรงเรียนเป็นสุข และสภาพแวดล้อมเป็นสุข ตามลำดับ

ผลการสำรวจจากแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรีตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คนพบว่า ในภาพรวม ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยของสภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นรายด้านสูงสุดที่หัวข้อ ชุมชนเป็นสุขที่ 0.597 และความต้องการจำเป็นรายด้านต่ำสุดคือ สภาพแวดล้อม

เป็นสุข ที่ 0.388

ด้านผู้เรียนเป็นสุข ในภาพรวมพบว่า ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยของสภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นรายข้อสูงสุด 3 หัวข้อคือ นักเรียนปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน นักเรียนรู้จักปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย และนักเรียนได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะการเอาตัวรอดจากอันตราย ตามลำดับ

ด้านโรงเรียนเป็นสุข ในภาพรวมพบว่า ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยของสภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นรายข้อสูงสุด 3 หัวข้อคือ โรงเรียนมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้นักเรียน โรงเรียนมีวัดและประเมินผล การส่งเสริมสุขภาวะทางกาย ใจสังคม และปัญญาอย่างเป็นระบบ และ โรงเรียนมีแผนดำเนินงานในการส่งเสริมให้เกิดเป็นโรงเรียนสุขภาวะ ตามลำดับ

ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข ในภาพรวมพบว่าค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยของสภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นรายข้อสูงสุด 3 หัวข้อคือ โรงเรียนมีการคัดสรรอาหารและเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียนมีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอต่อนักเรียน และโรงเรียนมีความเข้มงวดในการควบคุมสิ่งเสพติดทุกชนิด ตามลำดับ

ด้านครอบครัวเป็นสุข ในภาพรวมพบว่า ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง

และค่าเฉลี่ยของสภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นรายข้อสูงสุด 3 หัวข้อคือ ครอบครัวและโรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านสุขภาพเพื่อร่วมพัฒนาสุขภาพของนักเรียน โรงเรียนมีกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และโรงเรียนและครอบครัวร่วมกันสะท้อนผลการเรียนของนักเรียน ตามลำดับ

ด้านชุมชนเป็นสุข ในภาพรวมพบว่า ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยของสภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นรายข้อสูงสุด 3 หัวข้อคือ โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน โรงเรียนและชุมชนมีการบูรณาการความรู้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของนักเรียน และโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ราษฎรชาวบ้าน หรือผู้มีความรู้มาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีจากการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 ท่าน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านผู้เรียนเป็นสุข ประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้ 1) การส่งเสริมจัดอบรมหรือหลักสูตรระยะสั้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อรู้สิทธิ์ หน้าที่ และบทบาทของตนเอง ให้สังคม 2) การจัดอบรมเสริมสมรรถนะการเอาตัวรอดจากภัยอันตราย ภัยพิบัติ หรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด 3) การส่งเสริมทักษะการสื่อสารด้วยข้อเท็จจริงและมีเหตุผล 4) การเชิญผู้ที่มีส่วนได้ส่วน

ร่วมปรึกษาและออกกฎหรือข้อบังคับของนักเรียน
5) การบังคับใช้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติ

ด้านโรงเรียนเป็นสุข ประกอบด้วย 6 แนวทาง ดังนี้ 1) การจัดทำ SWOT สร้างพันธกิจ และวิสัยทัศน์เพื่อส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนสุขภาวะเต็มรูปแบบ นำไปสู่การจัดทำโครงการสุขภาวะอย่างรอบด้าน 2) การใช้ PLC เป็นฐานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครู และรวมถึงผู้บริหารสถานศึกษา 3) การออกแบบการวัดประเมินผลด้วย Scoring Rubric ตามจุดประสงค์ของโรงเรียน สุขภาวะตามมาตรฐานของ สสส. 4) การปลูกฝังหลักธรรมาภิบาล 6 ข้อ และสร้างความเป็นครอบครัวเพื่อให้คุณครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งและเป็นเจ้าของโรงเรียน 5) แต่งตั้งหน่วยงานในโรงเรียนเป็นเจ้าภาพการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ 6) จัดอบรมพัฒนาครูให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และการจัดการเรียนการสอนให้ทันยุค ทันสมัย

ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข ประกอบด้วย 6 แนวทาง ดังนี้ 1) การเปิดการประมูลร้านค้า สหกรณ์ ร้านอาหาร และสร้างข้อตกลงในการจำหน่ายอาหารที่มีประโยชน์ต่อนักเรียน รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพของอาหาร และน้ำดื่มอย่างต่อเนื่อง 2) การเพิ่มจำนวนห้องน้ำเพื่อให้ความเพียงพอต่อนักเรียน และรณรงค์ให้รักษาสิ่งของของส่วนรวม 3) ปลูกจิตสำนึกในการรักษานอมของใช้ส่วนรวม รักษาความสะอาด 4) บูรณาการความรู้ด้านโภชนาการอาหารสู่บทเรียนในรายวิชา วิทยาศาสตร์และสุขศึกษา 5) การเพิ่มแหล่งเรียนรู้

ของนักเรียน สร้างนวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการศึกษา เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในโรงเรียน 6) การส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยทั้งกาย ใจ สังคม

ด้านครอบครัวเป็นสุข ประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์อย่างตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม และไม่ปิดบังข่าวสาร เพื่อเป็นการส่งข่าวสารจากโรงเรียนถึงผู้ปกครอง 2) การจัดประชุมผู้ปกครอง กิจกรรมกีฬา กิจกรรมการกุศล กิจกรรมนันทนาการ หรือกิจกรรมทางศาสนา 3) การจัดกิจกรรมครูที่ปรึกษาพบผู้ปกครองเพื่อรายงานผลการเรียน พฤติกรรม และแนวทางการศึกษาของนักเรียน 4) ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมสถาบันครอบครัว 5) การร่วมสร้างความภาคภูมิใจร่วมกันระหว่างโรงเรียนและครอบครัวเพื่อให้เกิดความรักในโรงเรียน

ด้านชุมชนเป็นสุข ประกอบด้วย 7 แนวทาง ดังนี้ 1) การส่งเสริมโรงเรียนให้เป็นแหล่งส่งเสริมอาชีพร่วมกับชุมชน ผ่านกิจกรรมเสริมอาชีพ และความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด 2) การจัดตั้งกลุ่มงานสัมพันธ์ชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับชุมชนในเทศกาลสำคัญแต่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียนเป็นลำดับที่แรก 3) การส่งเสริมการเรียนการสอนรายวิชาโครงงานวิทยาศาสตร์หรือกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง (IS) ในอิมการพัฒนาชุมชน 4) การขอความร่วมมือจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนด้วยภาคีเครือข่ายรอบโรงเรียน 5) การเชิญผู้นำชุมชน หรือผู้มีความรู้ใน

ชุมชนร่วมพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร 6) การจัดกิจกรรม E-sport เป็นกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ชุมชน 7) การจัดนักเรียนจิตอาสาบริการชุมชนในรู้แบบของการทำความสะอาด บริการตามงานเทศกาล และการสอนหนังสือในระดับชั้นที่ต่ำกว่า

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุขมีสภาพปัจจุบันสูงที่สุดเนื่องจากโรงเรียนมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกอยู่เสมอ อีกทั้งยังมีอาคารและห้องเรียนที่พร้อมและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนด้านชุมชนเป็นสุขมีสภาพพึงประสงค์สูงสุดเนื่องจากโรงเรียนและชุมชนขาดการบูรณาการองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาต่อการจัดการเรียนรู้หรือการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้ความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 ด้านแรกในการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรีคือ ด้านชุมชนเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และ โรงเรียนเป็นสุข ตามลำดับ โดยหัวข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน เนื่องจากโรงเรียนขาดการส่งเสริมกลุ่มงานสัมพันธ์ชุมชน กิจกรรมนันทนาการชุมชน หรือ กิจกรรมบริการวิชาการซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา

ของชุดิมา ทองวชิระ และคณะ (2561, หน้า 51-61) ที่ศึกษาชุมชนสุขภาวะบนพื้นฐานศักยภาพของชุมชนและการมีส่วนร่วมของ ภาคีเครือข่าย: กรณีศึกษาชุมชนท่าเสาดี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องสร้างภาคีเครือข่ายรวมระดมความคิดสร้างสรรค์กิจกรรมระยะสั้นเพื่อให้เป็นกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน รวมถึงความเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรม และศาสนา พบว่า การสร้างแกนนำโดยนำเสนอตัวแทนครูและชุมชน โดยการอบรมให้ความรู้และการลงมือปฏิบัติจริง ได้แกนนำ 3 กลุ่ม ได้แก่ แกนนำการออกกำลังกายแบบยืดเหยียดกล้ามเนื้อ แกนนำด้านอาหารสุขภาพ และแกนนำด้านการดูแลรักษาตนเอง

2. แนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะสอดคล้องกันหลายแนวทางเช่น การส่งเสริมงานสัมพันธ์ชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนและสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มงานสัมพันธ์ชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนข้างเคียงกับโรงเรียน และโรงเรียนจะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนรอบด้านด้วยบุคลากรของโรงเรียน รวมถึงภาคีเครือข่ายทางการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนาวัน แกละสมุท (2562) ที่ศึกษาการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนวัดใหญ่

บ้านป่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนมี 4 แนวทาง คือ การให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทเพื่อช่วยความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโรงเรียน โรงเรียนควรเป็นส่วนหนึ่งในงานสำคัญของชุมชน โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับชุมชน และโรงเรียนควรเปิดสถานที่ให้ชุมชนมาใช้และอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะเป็นสถานที่กีฬาหรือห้องประชุม รวมถึงการสร้างแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการบริหารอย่างมีธรรมาภิบาล ผู้บริหารควรมีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหาร และคณะครูควรมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการดำเนินงานหรือกิจกรรมภายในโรงเรียน โดยการดำเนินงานในโรงเรียนนี้ควรเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมนั้นเพื่อให้ทุกภาคส่วนมีความรัก และห่วงแหนโรงเรียนให้โรงเรียนเหมือนกับบ้านของตนเอง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านผู้เรียนเป็นสุข ควรศึกษาความเป็นไปได้ในให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษาตั้งกฎ ข้อบังคับในโรงเรียน

1.2 ด้านโรงเรียนเป็นสุข ควรศึกษาข้อมูลสำหรับการส่งเสริมโรงเรียนสุภาพะ และนำข้อมูลนั้นไปปรับใช้จริงด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) และการปลูกฝังหลักธรรมาภิบาลสำหรับคุณครู

1.3 ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข

ควรศึกษาปัจจัยสภาพพึงประสงค์ในการส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนสุภาพะโดยสมบูรณ์โดยคำนึงจากปัจจัย 4 ห่วงน้ำที่มีสุขอนามัย และความปลอดภัยทั้งร่างกาย และจิตใจ

1.4 ด้านครอบครัวเป็นสุข ควรศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการประสานงานระหว่างโรงเรียนและครอบครัวของนักเรียนเพื่อสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน

1.5 ด้านชุมชนเป็นสุข ควรศึกษาและพัฒนากิจกรรมสร้างความมีส่วนร่วมในชุมชนด้วยกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชน ให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วม หรือการส่งเสริมให้มีกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชนด้วยกีฬาอิเล็กทรอนิกส์ (E-Sport)

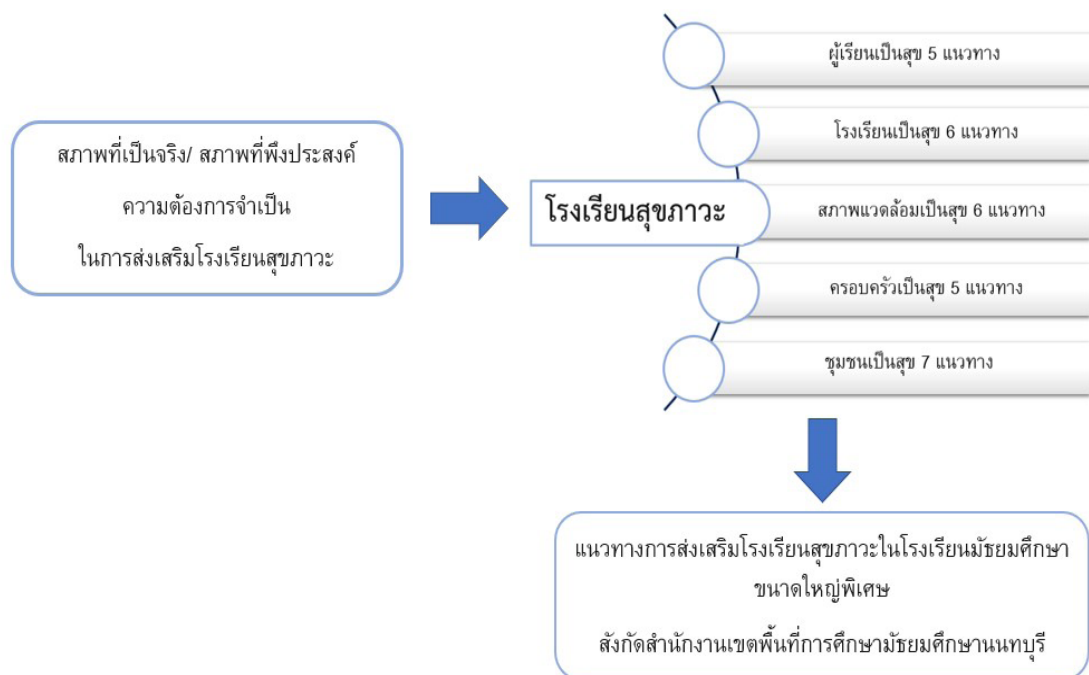
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและพัฒนากิจกรรมบริหารโรงเรียนสุภาพะ จากหัวข้อที่มีความจำเป็นสูงสุดและดำเนินการได้จริง

2.2 ควรศึกษาเกณฑ์การวัดประเมินโรงเรียนสุภาพะอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมและหลากหลายเพื่อประยุกต์ใช้เป็นเกณฑ์หลักในการประเมินโรงเรียนสุภาพะได้ทุกบริบท

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยได้สรุปองค์ประกอบของแนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุภาพะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตบึงกาฬ ทั้งหมด 5 ด้าน รวมทั้งสิ้น 29 แนวทาง ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพแสดงองค์ความรู้แนวทางการส่งเสริมโรงเรียนสุภาพะ

เอกสารอ้างอิง

- ชุติมา ทองวชิระ และคณะ. (2561) ชุมชนสุภาพะบนพื้นฐานศักยภาพของชุมชนและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย: กรณีศึกษา ชุมชนท่าเสา จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(ฉบับพิเศษ), 51-61.
- นาวัน แกละสมุทร. (2562). *การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*. (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. (2560). *การบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.ires.or.th/?p=796>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). *โรงเรียนสุภาพะ: การศึกษาแบบนวัตกรรมยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. เข้าถึงได้จาก <https://www.nesdc.go.th>

World Health Organization. (2021). *WHO guideline on school health services*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.